

WAAR PRECIES LOGEERDEN DE MOZARTS TE GENT IN 1765?

Zoals algemeen bekend, logeerden Leopold Mozart en zijn beide nog levende kinderen Maria Anna (genoemd Nannerl, geboren in 1751) en Wolfgang Amadé (geboren op 28 januari 1756) op 4 en 5 september 1765 in Gent. Dat verblijf vormt een deeltje van de eerste grote tournee die vader Mozart met zijn kinderen (vooral dan met zijn zoon als wonderkind) in 1763-66 vanuit Salzburg ondernam door West-Europa, en die hen o.a. naar München, Frankfurt, Brussel, Parijs, Versailles, Londen, Rijsel, Gent, Antwerpen, Den Haag, Amsterdam en terug via Parijs, Lyon en München naar huis voerde. In het Mozartjaar 2006 (viering van 250 jaar geboorte) kon dat alles natuurlijk niet onopgemerkt blijven en er verschenen dan ook een aantal werken die o.m. ook het verblijf in Gent niet vergeten.

Zo wijdde Piet Verswijmeren een heel boek van 336 bladzijden aan die tournee alleen (*Mozart op reis. De tournee van een wonderkind, 1763-1766*. Walburg Pers. Stichting Mozart Itinerarium, 2005; over Gent: blz. 139 en 204); op laatstgenoemde blz. vermeldt de auteur in een noot: “In Gent logeerde de familie in de schuttershof (1737) van het Sint-Sebastiaansgilde op de Kouter, een van de belangrijkste pleinen van de stad”.

Een ander uitvoerig werk (Kris Clerckx, *In het spoor van Mozart*, uitg. Globe/Roularta books 2006) – waarop de gelijknamige reeks in het VRT – televisieprogramma “Vlaanderen Vakantieland” was gebaseerd – maakt geen melding van het logies maar besteedt wel enige aandacht aan de controverse of de Mozarts nu de toren van het belfort dan wel die van de Sint-Baafskathedraal beklommen hebben (blz. 298-299). Volgens Jos van der Zanden (*Mozart in de Lage Landen*, uitg. Pimento, zonder jaartal) dan weer was het toch “de bekende Belfriedtoren” (sic) en “is het hotel Saint (sic) Sebastian (sic) op het Paradeplein [of Kouter] het logeeraadres”; ook bezoeken ze de “Bandeloo-abdij” (sic; alles blz. 49).

Ten slotte is er ook het mooie, elders in deze aflevering voorgestelde boekje *Mozart in Gent. Wandeling door de achttiende eeuw*, uitgegeven in opdracht van de Stuurgroep Van Peteghem Orgel, Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk (Gent 2006). Bij de voorstelling van de Kouter luidt het daar: “Aan dit bruisende plein lag ook het hotel waar de Mozarts verbleven” (blz. 8) en naast de Hoofdwacht (thans Handelsbeurs) “lag het Sint-Sebastiaanshotel, waar de familie Mozart heeft geslapen (...) Komend uit de richting van Kortrijk zijn ze vermoedelijk via de Kortrijksesteenweg, de Kortrijksepoortstraat en de Nederkouter aangekomen op de Kouter, het eindpunt van de postkoetslijnen.

Het is zeer aannemelijk dat ze in het dichtstbijzijnde hotel hun intrek namen. Dit gebouw en het aanpalend theater droegen de naam van de heilige Sint-Sebastiaan. Hun paarden werden vermoedelijk in de postkoetshalte gestald” (blz. 9). Ook de bijbehorende folder zegt: “In het Sint-Sebastiaanshotel, kort daarvoor nog het gildehuis van de schuttersgilde, bracht de familie twee nachten door”.

Dit logiesadres gaat in elk geval met zekerheid terug op een reisnotitie van vader Mozart, waar het (half Frans, half Duits) luidt: “à Gent. Logé à St: Sebastien. auf dem ParadePlatz”, niet meer maar ook niet minder. Deze notitie is mooi afgebeeld in *Ghendtsche Tijdingen* 4 (1975), blz. 64 in het artikel van M. Steels over “W.A. Mozart en een Gents orgel”; ook deze auteur neemt aan: “Mozart verbleef dus in het Sint-Sebastiaanshotel, op de Kouter” (ibidem). De naam van het plein vormt nu net hét punt van discussie: van “Place d’Armes”, laat staan van “Kouter” is helemaal geen sprake, nochtans klopt het, zoals algemeen bekend, dat daar Sint-Sebastiaan lag. Er staat integendeel “ParadePlatz”, en de Paradeplaats is niet – in tegenstelling tot wat men al te vlug geneigd zou zijn te denken – de huidige Kouter, waar inderdaad wel een vorm van militaire parade werd gehouden¹, maar ... de Grote Botermarkt (thans gewoon Botermarkt) aan het Stadhuis. Dat blijkt trouwens ook de commentaar te weten bij de veeldelige uitgave van *Mozart. Briefe und Aufzeichnungen. Gesamtausgabe* (uitgegeven in opdracht van de Internationale Stiftung Mozarteum Salzburg door W.A. Bauer en O.E. Deutsch): Band V (1971) zegt kort maar krachtig: “Parade Platz: heute Botermarkt” (blz. 141).

Alle ernstige werken over Gents geschiedenis zeggen hetzelfde: men raadplege bijv. de Registers op het werk van Frans De Potter, *Gent van den oudsten tijden tot heden* (uitgegeven door Stijn Meersseman e.a. in de Verhandelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent, deel XXVII, Gent 2002, blz. 393 en vgl. blz. 359). Ook in de lijst der Gentse straatnamen van 1812 (niet zo lang dus na het verblijf der Mozarts) is de “Paradeplaets” synoniem met de “Marché (sic) au Beurre”: zie daarvoor Jean Paul De Cloet, *De Gentse Straatnamen* (Gent, 2002), blz. 113. In een artikel over de Botermarkt preciseert M. Van Wesemael in *Ghendtsche Tydinghen* 6 (1977), blz. 271, noot 2: “Vanaf 1598 of daaromtrent noemde men de “Plaetse”; “Parade Plaetse voor tStathuus”. Dit wegens het feit dat daar de “Borgherlycke Wacht” hun dagelijkse parade hielden: “up Spaensche wijze”.

Laten we dus aannemen dat de Mozarts aan de Botermarkt hebben gelogeed: dan is het probleem dat we daar geen Sint-Sebastiaanshof aantreffen, wel een ... Sint-Jorishof! Hebben ze daar dan hun intrek genomen, en heeft Leopold

(die overigens een goed katholiek was) bij het neerpennen van zijn reisnotitie de ene schuttersheilige voor de andere verwisseld? Dat lijkt me persoonlijk zeer aannemelijk ! Maar bood het Sint-Jorishof toen wel (volwaardig) logies, wat in Sint-Sebastiaan wél het geval was? Want inderdaad, dat laatste was “op het einde van de 18de eeuw een van de ‘principaelste Hostelryen en Aubergen’ van de stad. Het was zeer goed ingericht en huisvestte menigmaal vorsten en andere voorname personen”, zo schrijft Beatrix Bailleul in het fraaie boek “De vier Gentse hoofdgilden” (n.a.v. de tentoonstelling hierover in het Bijlokemuseum in 1994; blz. 56). Reeds in 1991, het jaar van de 200ste herdenking, van Mozarts sterfjaar, had de Stad Gent speciaal daartoe een boek “*Een remarquabel ambelissement, Gentse wooncultuur in Mozarts tijd*” uitgegeven, waar op blz. 16 prof. Frieda van Tyghem diezelfde catalogisering van het Sint-Sebastiaanshof had vermeld en die had teruggevoerd tot de *Nieuwen almanack der stad Gent van 1770*² - vijf jaar dus na het verblijf der Mozarts dat ook zij expliciet daar situeert. Dan moeten we misschien toch maar weer naar de Kouter. We blijven dus voorlopig van het kastje naar de muur gestuurd worden. Het is in dat verband veelzeggend dat het boekje *Mozart in Gent* zich voorzichtig, uitdrukt: “vermoedelijk... aannemelijk... vermoedelijk”.

Om de Kouter te redden is er misschien nog een andere oplossing: die heette ook de “Paardenkouter” (zie opnieuw bij De Potter): “kouter” zal de Duitstalige Salzburger zeker niet verstaan hebben (het woord komt in het Duits niet voor) en dat werd dus steevast “Platz” (vgl. ook Frans “Place”); en heeft hij het eerste lid van de samenstelling evenmin goed verstaan (in het Duits immers: Pferde) en dat verbasterd lot “Parade”? Wie zal het zeggen? Het enigma van de juiste verblijfplaats der Mozarts blijft, ondanks alles, bestaan!

Prof. Dr. L. de Grauwe (Universiteit Gent, Vakgroep Duits)

NOTEN

1 Vgl. Guido Deseyn, Gids voor Oud-Gent (Antwerpen/Weesp 1984), blz. 218: “Lang nadat de Vrijdagmarkt gekozen was als verzamelplaats voor de gemeentenaren en de gilde- en neringmilities, vond op de Kouter de schouwing der wapens en paarden plaats en deze traditie duurt voort tot in de loop van de vorige (= 19de) eeuw.

Onnodig te vertellen dat deze taptoe op de Place d’Armes altijd een groot aantal nieuwsgierigen trok”.

² G. Deseyn (zie voetnoot 1), blz. 277, spreekt hier van een “drie-sterrenetablisement”, zoals er op de Kouter nog drie andere waren. Opvallend is echter dat hij in die categorie ook “het hof van Sint Joris (Hoogpoort)” noemt, maar enkel (vanaf) omstreeks 1800; het hof werd inderdaad pas “in 1795 (...) als nationaal goed verkocht, waarna het werd geëxploiteerd als herberg en afspanning” (ibidem). Volgens H(ugo) C(ollumbien) in Ghendsche Tijdingen 22 (1993), blz. 191 had de verkoop pas in 1798 plaats; en hij laat er de waarschuwing op volgen: “Dat het St.-Jorishof altijd een hostellerie zou geweest zijn moeten wij nemen met meer dan één korreltje zout”.

GENTSE MEMORIEDAGEN: 15-16-17-18-19 AUGUSTUS

15 Augustus 1715

Theresia Crombeen sticht in haar huis in de St-Pietersnieuwstraat een armen-school.

Het onderwijs werd er verstrekt door onderwijzeressen die “een manier van leven” volgden. Deze orde was de enige die tijdens het Frans Bestuur niet verontrust werd.

In 1883 werd de school in de St-Pietersnieuwstraat gesloten en in 1888 werden nieuwe gebouwen betrokken in de Leeuwstraat.

15 Augustus 1777

Dood van Jean-Jacques Philippe Vilain XIII

Hij werd te Aalst geboren in 1712.

Na studies aan het Jezuietencollege te Aalst ging hij naar de Universiteit van Leuven waar hij in 1733 het licentiaat behaalde in het Kerkelijk en Burgerlijk Recht.